

■ Załącznik do uchwały Nr XLVII/382/2014
Rady Gminy Górnó z dnia 24.04.2014

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY GÓRNO NA LATA 2014-2017

Górnó, 2014

Spis treści

1. Wstęp.....	3
2. Podstawa prawna opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.....	3
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce.....	4
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.....	5
Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami - relacje GPOnZ z dokumentami sporządzanymi na poziomie krajowym.....	5
4.1. Narodowa Strategia Kultury na lata 2004-2013 i Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004-2013”.....	5
4.2 Relacje GPOnZ z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu.....	6
Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego.....	6
Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego.....	6
Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Świętokrzyskim na lata 2006-2014.....	7
Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Świętokrzyskim na lata 2013-2016.....	7
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.....	8
5.1. Relacje GPOnZ z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy.....	8
Strategia Rozwoju Gminy Górno.....	8
Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Górno.....	8
Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego Gminy.....	8
Zarys historii obszaru gminy.....	10
Krajobraz kulturowy.....	10
5.3 Zabytki objęte prawnymi formami ochrony.....	10
Zabytki nieruchome.....	10
5.4 Zabytki w gminnej ewidencji zabytków.....	12
5.5 Zabytki archeologiczne.....	14
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego. Analiza szans i zagrożeń.....	14
7. Założenia programowe : priorytety, kierunki działań i zadania.....	14
8. Instrumentarium realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.....	15
1/ Instrumenty prawne.....	15
3/ Instrumenty koordynacji.....	15
4/ Instrumenty kontrolne.....	16
9. Zasady oceny realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.....	16
10. Źródła finansowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.....	16
Aneks.....	16

1. Wstęp

Dziedzictwo kulturowe to istotny element życia i działalności człowieka. Zabytki nie stanowią wyłącznie materialnych śladów przeszłości, ale stanowią cenny element kultury, który w istotny sposób wpływa na kształtowanie przyjaznego otoczenia człowieka. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakłada na jednostki samorządu terytorialnego obowiązek sporządzania programu opieki nad zabytkami, którego głównym odbiorcą jest społeczność lokalna.

Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Górnó ma na celu wyznaczenie głównych kierunków działań zmierzających do utrzymania lub poprawy stanu zachowania obiektów stanowiących dziedzictwo kulturowe gminy Górnó, wskazywać konieczne do wykonania zadania i sugerować sposoby ich realizacji poprzez określenie podstawowych założeń organizacyjnych, finansowych, promocyjnych i ochronnych. Skoordynowane i zaplanowane działania pozwolą wspierać prace w dziedzinie ochrony zabytków, a także eksponować i promować gminne dziedzictwo kulturowe. Dobrze zachowane oraz widoczne zabytki świadczą o atrakcyjności danej jednostki terytorialnej, a więc roztoczenie odpowiedniej opieki powinno być niewątpliwie działaniem priorytetowym. Ważne jest, aby poprawa ta dokonywała się przy zrozumieniu istoty tego typu działań przez mieszkańców Gminy. Obowiązkiem władz publicznych w tym obszarze jest inicjowanie i usprawnianie mechanizmów regulujących kwestie opieki nad zabytkami oraz tworzenie i wspieranie inicjatyw mających taką opiekę na celu.

2. Podstawa prawna opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.

Podstawę prawną do opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami stanowi *ustawa z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz. U. z 2003r. nr 162 poz. 1568 z późn. zm.), która w art. 87 ust. 1 zobowiązuje Wójta do sporządzenia na okres 4 lat gminnego programu opieki nad zabytkami. Program ten ma na celu, w szczególności:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;

- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Konstytucja RP (Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. – Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.) w przepisach art.5, art. 6 ust. 1 i art. 86 objęła zabytki ochroną zadeklarowaną jako, konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela.

Głównym aktem prawny regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce jest **ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** (Dz. U. Nr 162 poz.1568 z późn. zm.) Ustawa stanowi podstawę prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce. Określa przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi, zasady tworzenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, a także organizację organów ochrony zabytków.

Zabytek jest to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich część lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki lub zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną artystyczną lub naukową.

- Zabytki nieruchome są to krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne lub działalność wybitnych osobistości bądź instytucji.

- Zabytki ruchome są to dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcje, numizmaty oraz pamiątki historyczne (militaria, sztandary, pieczęcie, odznaki, medale i order), wytwory techniki, materiały biblioteczne, instrumenty muzyczne, wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne oraz przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

- Zabytki archeologiczne są to pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska, kurhany, relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ochrona zabytków polega na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie; zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków; udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków; przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę; kontrole stanu zachowania i przeznaczenia zabytków; uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Opieka nad zabytkiem sprawowana jest przez jego właściciela lub posiadacza i polega w szczególności, na zapewnieniu warunków: naukowego badania i dokumentowania zabytku; prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku; zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie; korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości; popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz o jego znaczeniu dla historii kultury.

Ustawowej ochronie podlegają również nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Art. 7 ustawy o ochronie zabytków definiuje w zamkniętym katalogu następujące formy ochrony zabytków:

1. Wpis do rejestru zabytków, który dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków. Zgodnie z art. 9. ust.1 do rejestru zabytków (...) *wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku.* (art. 9 ust. 2)

Zgodnie z art. 10 ust. 1 *do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę* (art. 10 ust.2).

Sposób prowadzenia rejestru oraz ewidencji zabytków określa Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków,

krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem. (Dz. U. Nr 113, poz. 661)

2. **Uznanie za pomnik historii** zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru lub parku kulturowego o szczególnej wartości dla kultury przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego;

3. **Utworzenie parku kulturowego** w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się pod względem krajobrazowym terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej; park kulturowy może utworzyć na podstawie uchwały rada gminy po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków;

4. **Ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego**, dotyczące w szczególności zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków i ich otoczenia; innych zabytków nieruchomych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych; w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego ustala się również, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Wykonywanie zadań w zakresie kultury i ochrony zabytków jest ustawowym zadaniem samorządów. W art. 7 ust. 1, pkt 9 **ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym** (Dz. U. z 2013, poz. 594.) zostały określone zadania własne gminy: „*zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy (...) kultury, w tym (...) ochrony zabytków i opieki nad zabytkami*”.

Oprócz pkt. 9, odnoszącego się bezpośrednio do ochrony i opieki nad zabytkami, wymienione powyżej sprawy, niosą ze sobą ogromne możliwości związane z szeroko pojętą ochroną zabytków, a także umożliwiają nawiązanie formalnej współpracy z organizacjami, mającymi zapisaną w swym statucie opiekę nad zabytkiem.

Ponadto uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami znajdują się w wielu innych obowiązujących ustawach m. inn:

ustawie z dnia 21 listopada 1996r o muzeach /Dz.U. z 2012r., poz. 987,

ustawie z dnia 27 czerwca 1997r. o bibliotekach /Dz.U. z 2012r., z póź. zm/.

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Górnó na lata 2014-2017 koresponduje z założeniami dokumentów programowych województwa świętokrzyskiego oraz dokumentami krajowymi.

Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami - relacje GPOnZ z dokumentami sporządzanymi na poziomie krajowym

Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami sporządzanymi na poziomie krajowym, ze szczególnym uwzględnieniem:

- Narodowej Strategii Kultury na lata 2004-2013
- Narodowego Programu Kultury „Ochrona Zabytków Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004-2013” z uzupełnieniem do 2020 rok.

4.1. Narodowa Strategia Kultury na lata 2004-2013 i Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004-2013”

Przyjęta przez Radę Ministrów 21 września 2004 r. jest dokumentem, w którym w oparciu o rzetelną analizę podjęto próbę określenia zasad polityki kulturalnej państwa w warunkach rynkowych. Stanowi ona podstawę do dalszych systemowych rozwiązań w dziedzinie kultury.

Misją strategii jest *zrównoważony rozwój kultury jako, najwyższej wartości przenoszonej ponad pokoleniami, określającej całokształt historycznego i cywilizacyjnego dorobku Polski, wartości warunkującej tożsamość narodową i zapewniającej ciągłość tradycji i rozwój regionów.*

Przyjmując kulturę za jeden z elementarnych czynników rozwoju regionów wyszczególniono w strategii następujące priorytety:

- wzrost efektywności zarządzania kulturą,
- wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie działalności kulturalnej i w systemie upowszechniania kultury,
- wzrost uczestnictwa i wyrównanie szans w dostępie do szkolnictwa artystycznego, dóbr i usług kultury,
- poprawa warunków działalności artystycznej,
- efektywna promocja twórczości,
- zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków,
- zmniejszenie luki cywilizacyjnej przez modernizację i rozbudowę infrastruktury kultury.

Instrumentami wdrażania *Narodowej Strategii Rozwoju Kultury* są narodowe programy kultury. Jednym z kilku programów poświęconym działaniom podejmowanym w sferze materialnej

spuścizny kulturowej Polski jest *Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego”*. Główną przesłanką do sformułowania Narodowego Programu Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego” jest uznanie zasobów dziedzictwa za podstawę rozwoju kultury i upowszechniania kultury, a także za potencjał regionów, służący wzrostowi konkurencyjności regionów dla turystów, inwestorów i mieszkańców.

Celem strategicznym programu jest poprawa stanu i dostępności zabytków poprzez:

- tworzenie warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w sferze dokumentacji i ochrony zabytków,
- kompleksową rewaloryzację zabytków i ich adaptację na cele społeczne,
- zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych,
- promocję polskiego dziedzictwa kulturowego w Polsce i za granicą,
- wzmocnienie zasobów ludzkich w sferze ochrony zabytków,
- podnoszenie świadomości społecznej dotyczącej dziedzictwa kulturowego,
- tworzenie warunków rozwoju i ochrony dziedzictwa kulturowego,
- zabezpieczenie zabytków i archiwaliów przed nielegalnym wywozem za granicę.

4.2 Relacje GPOnZ z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

Analiza opracowań strategicznych i planistycznych sporządzonych dla obszaru województwa świętokrzyskiego i powiatu kieleckiego pod kątem znaczenia zapisów dotyczących dziedzictwa kulturowego gminy, ze szczególnym uwzględnieniem:

- Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego,
- Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego
- Strategii Rozwoju Turystyki w Województwie Świętokrzyskim na lata 2006-2014
- Programu Opieki nad Zabytkami w Województwie Świętokrzyskim na lata 2013-2016

Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego

W *Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do 2020 r.* przyjętej Uchwałą Nr XLII/508/06 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 26 października 2006 r. za główną misję uznano *podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców województwa świętokrzyskiego oparte na zintegrowanym rozwoju w sferze społecznej, gospodarczej i przestrzennej*. Jednym z celów warunkowych tych działań jest zawarta w strategii ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody i dóbr kultury. Wśród priorytetów tych działań wyróżniono ochronę i udostępnienie dziedzictwa kulturowego jako, istotny element wpływający na pozytywny

wizerunek regionu oraz podstawę jego oferty turystycznej. Wskazuje jednocześnie, że udostępnienie obiektów zabytkowych oraz ich promocja przyczyni się zarówno do stworzenia nowych miejsc pracy jak również pozwoli na pozyskanie dodatkowych środków na ich renowację. Podkreślono również konieczność kultywowania tradycji i zasobów kultury niematerialnej połączonej z tworzeniem regionalnych i lokalnych produktów turystycznych.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego przyjęty Uchwałą Nr XXIX/399/02 z dnia 26 kwietnia 2002 r. wskazuje na własną, ukształtowaną na przestrzeni dziejów specyfikę kulturową regionu świętokrzyskiego o istotnym potencjale turystycznym, który dotychczas nie jest jeszcze w pełni wykreowany i wykorzystywany.

Głównym celem polityki przestrzennej w zakresie zagospodarowania zasobów dziedzictwa kulturowego powinna być *bardziej skuteczna ochrona i rewaloryzacja tych zasobów oraz racjonalne ich udostępnienie z myślą o poszerzaniu wiedzy, zwłaszcza młodego pokolenia, świadomości historycznej obywateli, a także wykorzystaniu, jako czynnika rozwoju gospodarczego i promocji*. Istotnym zadaniem będzie także wykorzystanie dziedzictwa kulturowego w procesie pobudzania i utrwalania tożsamości regionalnej ogółu mieszkańców przy jednoczesnym zachowaniu i kultywowaniu specyfiki lokalnej i subregionalnej.

Biorąc pod uwagę powyższe cele i uwarunkowania samorząd województwa ustalił listę zadań priorytetowych:

- Tworzenie warunków do ochrony krajobrazu kulturowego i pojedynczych zabytków przed zniszczeniem i dewaloryzacją - przestrzenne oddalanie lub likwidacja źródeł dewaloryzacji
- Objęcie ochroną prawną obszarów o najcenniejszych walorach dziedzictwa Kulturowego
- Tworzenie warunków do udostępnienia dziedzictwa kulturowego na cele turystyczne i promocyjno-kulturotwórcze
- Wkomponowanie walorów dziedzictwa kulturowego we współczesne struktury funkcjonalno-przestrzenne i środowiskowe
- Utrzymanie i restytucja specyfiki kulturowej województwa, głównego elementu tożsamości regionalnej i wyróżnika regionu w procesie integracji z UE.

Gmina Górnó zgodnie z określoną w „Planie zagospodarowania przestrzennego województwa świętokrzyskiego” strukturą funkcjonalno-przestrzenną została zakwalifikowana do potencjalnego obszaru metropolitalnego ośrodka wojewódzkiego - Kielce.

Wiodącymi obecnie kierunkami zagospodarowania obszaru Gminy Górno są w części południowo-zachodniej – dynamicznie rozwijające się mieszkalnictwo, usługi i drobna przedsiębiorczość, na północy – rozdrobnione rolnictwo.

Obszar gminy oprócz dużych walorów krajobrazowo - przestrzennych charakteryzuje się podwyższoną dynamiką procesów ekonomicznych i przestrzennych.

Powstają zaczątki pasm aktywności gospodarczej usytuowane przede wszystkim przy drodze nr 74 wylotowej z Kielc i na obszarach korzystnie skomunikowanych.

Wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe stwarzają podstawę rozwoju i aktywizacji funkcji turystycznej. Jednocześnie na terenie gminy ma miejsce tendencja do dysharmonii i wysoka koncentracja zagrożeń rozwoju związanych głównie z żywiołowo zachodzącymi procesami urbanizacyjnymi. Konieczne jest ograniczenie niekorzystnych trendów prowadzących do zagrożeń ładu przestrzennego i degradacji środowiska przyrodniczego, które powinno być realizowane drogą rozwoju zrównoważonego, prowadzącą do osiągnięcia symbiozy środowiska zurbanizowanego z przyrodą. Winny być jednocześnie respektowane ograniczenia związane z położeniem całości gminy w parku narodowym i jego otulinie oraz w obszarze chronionego krajobrazu.

Sprecyzowanymi w „Planie...” uwarunkowaniami, które wpływają na zagospodarowanie Gminy Górno w zakresie dziedzictwa kulturowego i ładu przestrzennego są:

- małe nasycenie gminy zabytkami nieruchomymi oraz brak ruchomych dóbr kultury,
- słabe oznakowanie zabytków,
- niska estetyka zabudowy,
- lokalnie chaotyczna urbanizacja.

Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Świętokrzyskim na lata 2006-2014

Przyjęta uchwałą Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego nr XXV/404/06 z dnia 6 lutego 2006 r. w analizie walorów turystycznych regionu zwraca szczególną uwagę na walory antropogeniczne, będące efektem działalności człowieka. Zabytkowym obiektem istniejącym na terenie województwa świętokrzyskiego, również tym zgromadzonym w muzeach, przypisuje rolę wspomagającą walory naturalne dla wzrostu atrakcyjności turystycznej. Turystyka jest ważnym instrumentem polityki regionalnej, pozwalającym na wyrównywanie różnic społeczno-ekonomicznych. Wykorzystanie walorów historycznych do rozwoju turystyki poprzez turystyczne udostępnienie zabytków i ich promocję, pozwoli na pozyskanie dodatkowych środków na ich renowację i pozytywnie wpłynie na kształtowanie poczucia tożsamości narodowej.

Województwo świętokrzyskie jest regionem o wielowiekowej historii, bogatym w świadectwa działalności człowieka sprzed tysięcy lat. Wielość i różnorodność obiektów zabytkowych powodują, iż każdy odwiedzający znajdzie coś dla siebie. Wiele obiektów to zabytki unikalne na skalę Polski i/lub/ Europy. Istotne dla rozwoju turystyki są nie tylko obszary charakteryzujące się dużym nasyceniem zabytkami, ale również miejscowości, w których istnieją wybitne pojedyncze obiekty, założenia zabytkowe lub zachowane układy urbanistyczne.

Zgodnie z koncepcją rozwoju turystyki w regionie - ***Misją województwa świętokrzyskiego jest tworzenie i wdrażanie wysokiej jakości, unikalnych produktów turystycznych, odpowiadających na wiązkę potrzeb turystów, tworzenie atmosfery przyjaznej turystom i warunków przyjaznych inwestorom, przy zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju.***

Ideę stworzenia zintegrowanej oferty turystycznej regionu przy wykorzystaniu jego potencjału służyć mają cele operacyjne, wśród których wymienia się – kreację i rozwój konkurencyjnych produktów turystycznych.

Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Świętokrzyskim na lata 2013-2016

W pracach przygotowawczych do Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Górno na lata 2014-2017 zgodnie z zaleceniami wzięto pod uwagę Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Świętokrzyskim na lata 2013-2016.

Program opieki nad zabytkami w województwie świętokrzyskim na lata 2013-2016 przyjęty został przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego Uchwałą Nr XXIX/524/13 z dnia 25 marca 2013 r. Program określa następujące cele strategiczne:

I Wieś i miasteczko – właściwe ukierunkowanie prac planistycznych i ich realizacji dążących do zachowania starych układów ruralistycznych oraz walorów tradycyjnych wsi, jako wyróżniki tożsamości regionu.

II Krajobraz kulturowy w powiązaniu z układami urbanistycznymi – na terenach posiadających szczególne wartości przyrodniczo-kulturowe (np. Chęciny, Wiślica) jednostki osiedleńcze powinny otrzymać atrakcyjną szatę architektoniczną, a jej inspiracją powinny być wartości kulturowe.

III Dziedzictwo żywe – dokumentowanie, popularyzacja, promocja i edukacja związana z dziedzictwem kulturowym. Utrzymanie walorów krajobrazu kulturowego będące podstawą lokalnej tożsamości opierać się musi na wzroście świadomości, co do jej charakteru i wartości aby proces ochrony nie był wymuszony nakazami administracyjnymi, a stało się procesem naturalnym i przez to było wielokrotnie bardziej skuteczne.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1. Relacje GPOnZ z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy

Strategia Rozwoju Gminy Górno

*Przy kształtowaniu polityki przestrzennej gminy, za główny cel przyjęć należy zachowanie walorów krajobrazowych gminy, rozumianych, jako walory przyrodnicze, kulturowe i fizjonomiczne. W związku z tym, zasadniczym **celem zagospodarowania przestrzennego Gminy Górno jest osiągnięcie trwale zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego dążącego do utrzymania równowagi pomiędzy koniecznością zachowania cennych walorów przyrodniczych, kulturowych oraz krajobrazowych, a równoczesną potrzebą wskazania atrakcyjnej oferty terenów pod różne formy zabudowy.** A ponadto w ramach celów bardziej szczegółowych: ochrona istniejących obiektów i zasobów przyrodniczych i kulturowych, wyeksponowanie struktur zabytkowych oraz kształtowanie współczesnej zabudowy w nawiązaniu do tradycji, oraz ochrona wartości kulturowych i pielęgnowanie tradycji kulturowej Gminy Górno.*

Na zasoby dziedzictwa kulturowego gminy Górno składają się obiekty stanowiące świadectwo minionej epoki oraz posiadające wartość historyczną, artystyczną lub naukową: zabytki ruchome, stanowiska archeologiczne na terenie gminy, strefy ochrony konserwatorskiej, a także: przydrożne krzyże i figurki, pomniki, mogiły.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Górno

Ze względu na dezaktualizację przepisów prawnych określających zawartość Studium oraz konieczność uzupełnienia, poszerzenia oraz ustalenia nowych programów gminnych i wojewódzkich, które posiadających w odniesieniu do studium charakter nadrzędny zaszła potrzeba zmiany, uaktualnienia treści „*Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Górno*”. Zmiana studium została przyjęta Przez Radę Gminy uchwałą Nr XV/77/2007 w dniu 15.11.2007 r.

Zmiana studium uwzględnia problematykę środowiska kulturowego, w tym:

- stref ochrony konserwatorskiej,
- obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków,
- stanowisk archeologicznych w gminie,
- pomników przyrody i obszaru chronionego krajobrazu.

W wymienionych obszarach zawarte zostały elementy stanu zachowania poszczególnych obiektów wraz z wykazem działań, które są postulowane dla zachowania walorów kulturowych gminy. Wymieniono obiekty, które kwalifikują się do wpisu w rejestrze zabytków oraz obszary,

którym gmina może nadać status prawem chronionego krajobrazu, użytku ekologicznego lub też stanowiska dokumentacyjnego. Przede wszystkim wyznaczono miejsca i zakres współdziałania w zakresie ochrony środowiska kulturowego z wojewódzkim konserwatorem zabytków, nadzoru archeologicznego z wojewodą.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego Gminy

Gmina Górno posiada miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla następujących sołectw:

- 1/ Górno Parcele – zatwierdzonego uchwałą Rady Gminy Górno Nr VIII/59/2011 z dnia 8 czerwca 2011r.,
- 2/ Bęczków – zatwierdzonego uchwałą Nr VIII/60/2011 z dnia 8 czerwca 2011r.,
- 3/ Górno - zatwierdzonego uchwałami Nr IX/63/2011 z dnia 11 sierpnia 2011r. i Nr XXI/170/2012 z dnia 28 czerwca 2012r.,
- 4/ Krajno Drugie – zatwierdzonego uchwałą Nr XII/88/2011r. z dnia 28 listopada 2011r.,
- 5/ Leszczyzny - zatwierdzonego uchwałą Nr XXX/238/2013 z dnia 21 lutego 2013r.

Stosowne miejsce w uchwalanych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego znajdują zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków.

Analiza treści zapisów i rysunku poszczególnych planów zagospodarowania przestrzennego wykazuje zgodność z kierunkami zapisanymi w dokumentach wymienionych wcześniej. Ponadto w procesie planistycznym uzyskano uzgodnienie projektów od wojewódzkiego konserwatora zabytków, co świadczy o tym, że gmina zamierza kontynuować swoje działania w płaszczyźnie ochrony środowiska kulturowego, w tym ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Obiekty wpisane do ewidencji zabytków, objęte prawną ochroną dóbr kultury na podstawie przepisów szczególnych, podlegają następującym warunkom zagospodarowania:

- zachowanie i rewaloryzacja zabytkowych obiektów dziedzictwa kulturowego,
- ochrona i utrzymanie w dotychczasowej formie i gabarytach figurek, kapliczek, krzyży przydrożnych i innych obiektów małej architektury sakralnej
- objęcie ochroną konserwatorską obiektów ujętych w ewidencji zabytków
- zachowanie istniejącej tradycyjnej zabudowy mieszkaniowej,
- wszelkie prace remontowe przy obiektach należy prowadzić z:
 - zachowaniem tradycyjnej formy i detali architektonicznych,

- poszanowaniem dla substancji zabytkowej poprzez stosowanie materiałów naturalnych lub identycznych z zastosowanymi pierwotnie,

- dopuszcza się rozbiórkę obiektów w sytuacjach uzasadnionych szczególnie ich stanem technicznym, stwarzającym zagrożenie dla zdrowia, życia i mienia ludzkiego, zgodnie z przepisami szczególnymi w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,

- w przypadku rozbiórki obiektu, należy dostosować nową zabudowę do zabudowy tradycyjnej - gabarytem, bryłą i detalem,

- wszelkie działania dotyczące przekształceń zabytków i zmiany zagospodarowaniu terenu, prowadzone zgodnie z ustaleniami zawartymi obowiązującymi przepisami szczególnymi w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,

Na wyznaczonych terenach stanowisk archeologicznych (strefa archeologicznej ochrony biernej) obowiązują następujące zasady i wymagania ochrony:

- działania inwestycyjne, w tym prace ziemne wymagają zgodności obowiązującymi przepisami szczególnymi w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

- strefa wprowadza zakaz dewastacji terenu poprzez wybiórkę piasku i analogiczne formy zmiany ukształtowania terenu.

- wszelka działalność inwestycyjna w obrębie strefy podlega uzgodnieniu ze z właściwym organem ds. ochrony zabytków na etapie planowania, projektowania oraz wykonawstwa i jest podporządkowana jego wytycznym

- istnieje konieczność objęcia ewentualnych prac ziemnych niezbędnych do przeprowadzenia na obszarze archeologicznej strefy ochrony biernej nadzorem lub wyprzedzającymi inwestycje badaniami ratowniczymi prowadzonymi na koszt inwestora.

5.2 Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

Zarys historii obszaru gminy

Górno to duża wieś wzmiankowana już w 1400 roku, jako własność biskupów krakowskich *Inter Gorne* – 1400, *Gorne* – 1470 – 1480, *Górno* od 1900 roku.

Dni pełne chwały obszar ten przeżywał w 1844 roku, gdzie na polach Krajna organizował swe powstanie ks. Piotr Ściegienny, a tutejsi chłopci brali udział w powstaniu styczniowym.

Na Kraińskim Grzbiecie bronili się żołnierze września 1939 roku. W latach 1939-1945 za pomoc udzielona partyzantom ginęli mieszkańcy wiosek - o czym świadczą pomniki w Krajnie i Górnio.

W pobliskiej miejscowości Leszczyny należących w przeszłości do biskupów krakowskich znajduje się kościół pod wezwaniem św. Jacka Odrowąża sięgający początkami 1600 roku – gruntownie przebudowany w XIX wieku. Był to kościół parafialny rodziny Stefana Żeromskiego. W księgach parafialnych znajdują się zapisy losów rodziny Żeromskich. Na miejscowym cmentarzu są pochowani rodzice Stefana Żeromskiego.

Malowniczość regionu opisują także współcześni poeci ludowi. Przykład stanowią tu zmarli już Rozalia i Wojciech Grzegorzycy z Krajna Zagórze. Ich pomnik powstał na kieleckiej Wietrzni - przeniesiony później do rodzinnej miejscowości dla upamiętnienia talentów zrodzonych na tej ziemi.

Krajobraz kulturowy

Gmina Górno zaliczana jest do terenów województwa o mało zasobnych w zabytki objęte rejestrem i ewidencją konserwatorską. Najwięcej zespołów zabytkowych zachowało się na terenie sołectw Górno, mniej w Krajnie i Leszczynach oraz pojedyncze obiekty w Skorzeszycach i Woli Jachowej. Najbardziej cenne wpisano do rejestru zabytków.

W ewidencji zabytków Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków dominują obiekty sakralne to: zespoły kościelne w Krajnie, Leszczynach oraz kapliczka w Woli Jachowej.

Obiekty sakralne – najlepiej zachowane i utrzymane, stanowią samodzielny wątek o istotnym znaczeniu w krajobrazie kulturowym. Wieże, a nawet bryły kościołów stanowią dominanty krajobrazowe, wyznaczają centra osadnicze.

Cmentarze stanowią miejsca pamięci narodowej, pomniki naszej historii i kultury.

Na terenie gminy ochroną konserwatorską objęto cmentarze przykościelne i parafialne.

W obszarze gminy znajdowało się szereg obiektów o klasie zbliżonej do ujętych w ewidencji zabytków: obiekty mieszkalne i zagrody we wsi Górno, Leszczyny, Bęczków, Wola Jachowa. Charakterystyczną cechą, zachowanych fragmentów starej zabudowy wiejskiej, było sytuowanie domów mieszkalnych w nawiązaniu do kształtu działki, szczytami w kierunku wschód – zachód. Powodowało to, że w większości wsi budynki usytuowane były dłuższym bokiem, równoległe do drogi lub pod kątem ok. 30°.

We wsiach: Bęczków, Podmachocice - charakterystyczną cechą była zasada lokowania zagród po jednej stronie drogi (po stronie północnej lub po zachodniej), podczas gdy po stronie przeciwnej, budynku mieszkalnego usytuowany był sad i często ziemna lub murowana piwnica. Ekspansja nowej zabudowy, zastępująca lub uzupełniająca zabudowę tradycyjną, spowodowała, że historyczne układy wsi uległy zatarciu.

Istotny element krajobrazu gminy stanowią liczne kapliczki, krzyże przydrożne, figury – niektóre o starej metryce. Są one eksponowane w tradycyjnym krajobrazie kulturowym. Ich twórcami byli cechowi rzemieślnicy bądź miejscowi twórcy, stąd formy oscylują między stylowymi, a uproszczonymi ludowymi. Kapliczki przydrożne, krzyże usytuowane są zazwyczaj w otoczeniu zieleni – drzew. Stanowią świadectwo kultu i element decydujący o tożsamości kulturowej krajobrazu.

Miejsca pamięci narodowej: mogiły i pomniki z lat 1939 - 45, związane z wojną obronną 1939 r. (Górno, Krajno), konspiracją i walką (Leszczyny), eksterminacją ludności (Górno, Krajno, Leszczyny, Skorzeszyce) oraz wyzwoleniem (Górno, Krajno). Miejsca te świadczą o lokalnej tradycji patriotycznej, trwającej od czasów powstania styczniowego (obszar obozowisk i działań powstańczych) i I wojny światowej (szlak Legionów Piłsudskiego, 31.10.1914 r.- przemarsz przez Bodzentyn - Krajno - Górno - Brzechów).

Do walorów krajobrazu kulturowego Gminy należy zaliczyć również całe „sekwencje widokowe”, w których obiekty zabytkowe (kościół, cmentarze, układy wsi), stanowią akcenty i dominanty krajobrazowe.

5.3 Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Zabytki nieruchome

Ustawową formą ochrony zabytków w odniesieniu do zasobów występujących na obszarze gminy Górno jest rejestr Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Kielcach. Wykaz obiektów zabytkowych, objętych ścisłą ochroną konserwatorską, stan na 22.09.2013 r. przedstawia **załącznik nr 1**. Poniżej znajduje się krótka charakterystyka obiektów.

Góra Radostowa

Ze względu na walory historyczne jak i wysoką wartość estetyczno–krajobrazową Góra Radostowa, „domowa góra” Stefana Żeromskiego utrwalona w literaturze polskiej, podlega ochronie w naturalnym stanie krajobrazu nieskażonego działalnością ludzką.

W strefie ochrony konserwatorskiej „Góry Radostowej” dominują ograniczenia w użytkowaniu zagospodarowaniu terenu, a to:

- użytkowanie terenu winno ograniczyć się do upraw rolniczych i leśnych,
- nie dopuszcza się nowej zabudowy, poza inwestycją wyciągu wyznaczoną w studium,

- zabrania się wydobywania surowców mineralnych (kamienia).

Cmentarz parafialny w Leszczynach z 1846 r.

Oddalony jest ok. 500 m od kościoła, otoczony murem z bramą, podzielony na 4 kwadry (teren w granicach ogrodzenia)

Cmentarz parafialny w Leszczynach założony w 1846 r. wraz z murowanym ogrodzeniem, kostnicą, zespołem zabytkowych nagrobków i wiekowym drzewostanem (zwłaszcza lipowym) jest miejscem historycznym będącym świadectwem życia pokoleń ludzi / rodzice Stefana Żeromskiego/, którzy przyczynili się do rozwoju miejscowości. Stanowi integralny element krajobrazu kulturowego Leszczyn i okolicy.

Cmentarz parafialny „stary” w Leszczynach

Cmentarz parafialny w Leszczynach wraz z ogrodzeniem w formie fosy i wału oraz wiekowym drzewostanem jest cennym dobrem kultury o wartościach estetycznych, przyrodniczych, artystycznych, ideowych i emocjonalnych.

Na cmentarzu znajduje się krzyż misyjny wykonany przez Jana Kaletę z Mąchocic w 1937 r. oddalony około 300 m. od kościoła.

Zespół Kościoła Parafialnego p.w. św. Jacka

Według opowieści ludzi św. Jacek w podróży do Krakowa miał nocować w miejscu, w którym obecnie wznosi się świątynia jemu poświęcona. Budowę kościoła rozpoczął w 1600 r. ks. Andrzej Zagórny – kielecki proboszcz, wykończył w 1616 biskup krakowski Marcin Szyszkowski. Konsekracji dokonał 20 października 1628 biskup laocedyjski Tomasz Oborski. Leszczyński kościół spłonął w XIX wieku. Po pożarze kościół odbudowano przy okazji dość mocno przekształcając. Zatarciu uległa późnorennesansowa architektura, pojawiły się elementy neogotyckie, widoczne szczególnie na nieproporcjonalnej wieży. W kruchcie kościoła znajduje się epitafium rodziców Stefana Żeromskiego.

Ołtarze:

Ołtarz Wielki - neobarokowy z XIX w. Umieszczony jest na nim Krucyfiks późnobarokowy z drugiej połowy XVII w. (poddany konserwacji w 2006 r.)

Ołtarz w nawie północnej - pochodzi z końca XIX w. Ołtarz Matki Bożej Częstochowskiej, w absydzie Stanisława Kostki, a po bokach Św. Rodzina, odnowiony w 2007r.

Ołtarz w nawie południowej - pochodzący z XIX wieku. Ołtarz św. Jacka, na zasuwie św. Izydor Rolnik, w absydzie św. Franciszka z Asyżu.

Na sklepieniu znajduje się 6 polichromii z życia św. Jacka namalowanych w 1922r.

Gdy w czasie I wojny światowej przy kościele w Leszczynach toczyły się walki między wojskami rosyjskimi a austriackimi podobno mieszkańcy Mąchocic widzieli na lub nad dachem kościoła postać w długiej sutannie. Początkowo myślano, że to proboszcz parafii broni kościoła albo naprawia szkody spowodowane walkami. Jak się później okazało po rozmowie z proboszczem- nie wychodził on w te dni z plebanii. Wspólnie ustalono, iż to sam Jacek Odrowąż bronił kościoła (po wojnie namalowano ta scenę na sklepieniu nad chórem). Wdzięczni parafianie postanowili usypać wybawcy kopiec w pobliżu kościoła i postawić na jej wierzchołku figurę Jacka, jednak nigdzie nie można było kupić Jego figury. Tak więc postanowiono ustawić tam figurę Matki Bożej Niepokalanie Poczętej, która stoi tutaj do dziś, pod jej stopami składana jest każda trumna oczekująca na wprowadzenie do świątyni.

Kaplica p.w. Św. Joachima

Kaplicę zbudowano na rozstajach dróg z Kielc do Nowej Słupi i Łagowa, w pierwszej połowie XIX wieku, co archiwalnie potwierdzone zostało dopiero w 1867r. Za patrona obrano św. Joachima, była ona ważnym miejscem kultu religijnego, odbywały się tu modlitwy wiejskiej społeczności, nabożeństwa majowe, uroczystości poświęcenia pól, święcenia pokarmów. W roku 1963 była konsekracja ołtarza św. Joachima przez biskupa Kieleckiego, a w roku 1967 została Kaplica wpisana do rejestru zabytków. W roku 1994 przy przebudowie drogi krajowej Kielce – Rzeszów – Wojewódzki Konserwator Zabytków zlecił jej remont i przeniesienie na inne miejsce, co uczyniono jednak ze względu na zły stan techniczny obiektu, kaplicę nową o dawnych wymiarach zbudowano z cegły, gdzie nadal odbywają się majówki, święcenia pokarmów wielkanocnych – kapliczka żyje.

5.4 Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami art. 22 ust. 4 Gmina Górno prowadzi gminną ewidencję zabytków, do której wpisano zabytki wytypowane do ochrony przez Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków ze względu na metrykę, wartości historyczne lub stylowe. Ponadto posiadana w Urzędzie Gminy Górno dokumentacja pozwala zakwalifikować inne obiekty zabytkowe do ochrony, mimo że nie są wpisane do rejestru zabytków.

Wykaz zabytków wpisanych do gminnej ewidencji zabytków:

Górno:

- Cmentarz parafialny założony około 1935 r.

Krajno Parcele:

Zespół Kościoła Parafialnego p. w. Chrystusa Króla

- Kościół murowany, mur., 1934 r.
- dzwonnica murowana, mur., 1934 r.
- ogrodzenie z bramkami, mur., 1934 r.

Cmentarz parafialny, ok. 1930 r.

Krajno Drugie:

Kapliczka przydrożna, drew., I połowa XIX w.

Leszczyny:

Kamienna płyta nagrobna Salomei z Sagtyńskich Skłodowskiej (+1882), /cmentarz/

Figura Matki Bożej Niepokalanie Poczętej wraz z kurchanem /parking przy Kościele/

Skorzeszyce:

Cmentarz parafialny, ok. 1935 r.

Miejsca pamięci:

- Pomnik poświęcony Stefanowi Żeromskiemu (Górno plac przy Urzędzie Gminy)
- Tablica pamiątkowa rodziców Stefana Żeromskiego (Leszczyny-Kościół)
- mogiła zbiorowa żołnierzy radzieckich poległych 16-17.01.1945 r. (Krajno, Górno-cmentarz)
- tablica z 28 nazwiskami zamordowanych mieszkańców Krajna (Krajno-cmentarz)
- Pomnik ku czci poległych żołnierzy AK (Leszczyny)
- Pomnik pacyfikacji (Krajno- plac szkolny)
- Pomnik Partyzantów Ziemi Kieleckiej (Krajno-Zagórze)
- Obelisk Pamięci 13 mieszkańców Skorzeszyc zamordowanych przez hitlerowców (Skorzeszyce - plac szkolny)
- Pomnik ofiar egzekucji (Górno-plac szkolny)

5.5 Zabytki archeologiczne

Część gminy Górno została objęta badaniami archeologicznymi, powierzchniowymi na obszarze AZP 86-63, 85-64 wobec tego Gmina posiada częściowe rozpoznanie archeologiczne,

pozwalające na udokumentowanie części zasobów tej kategorii zabytków. Dla właściwej ochrony archeologicznej dziedzictwa kulturowego wyznaczono dla zidentyfikowanych stanowisk – archeologiczne strefy ochrony biernej.

Strefa archeologicznej ochrony biernej – strefa archeologicznej ochrony konserwatorskiej obejmująca stanowisko lub stanowiska archeologiczne (ślady osadnictwa, osady, cmentarzyska, stanowiska produkcyjne) zdefiniowane w art. 3, pkt. 4 ustawy z dnia 17.09.2003 r.) i objęte ochroną prawną na podstawie art. 6, ust. 1, pkt. 3 cytowanej ustawy, znane z badań Archeologicznego Zdjęcia Polski (AZP), danych bibliograficznych i archiwalnych oraz inspekcji terenowych. Zasięg strefy został określony wraz z zakresem potencjalnego oddziaływania odnotowanych w terenie faktów osadniczych na krajobraz kulturowy. Strefa wprowadza zakaz dewastacji terenu poprzez wybiórkę piasku i analogiczne formy zmiany ukształtowania terenu. Wszelka działalność inwestycyjna w obrębie strefy podlega uzgodnieniu ze Świętokrzyskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Ponieważ ingerencja w struktury i nawarstwienia archeologiczne powoduje ich nieodwracalne zniszczenie, istnieje zatem konieczność w przypadku podejmowania wobec nich jakiegokolwiek działalności inwestycyjnej zapewnienia na koszt inwestora nadzoru archeologicznego. **Załącznik nr 2**

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego. Analiza szans i zagrożeń

Analiza szans i zagrożeń oraz mocnych i słabych stron wynikająca z oceny stanu dziedzictwa kulturowego i uwarunkowań jego ochrony oraz realizowanej przez gminę Górnio polityki rozwoju przestrzennego i społeczno-gospodarczego przedstawia się następująco:

Mocne strony

- atrakcyjne położenie gminy pod względem krajobrazowym,
- uwzględnienie ochrony dziedzictwa kulturowego w planowaniu przestrzennym,
- potencjał turystyczno-rekreacyjny,

Słabe strony

- mała ilość obiektów zabytkowych,
- brak aktualnych planów zagospodarowania przestrzennego gminy,
- niewystarczająca świadomość społeczna o konieczności należytego dbania o zabytki,
- niedostateczna edukacja o wartościach dziedzictwa kulturowego wśród mieszkańców
- brak powiązania mieszkańców z tradycjami małej ojczyzny nie wyzwała ambicji opieki; słabe zrozumienie społeczne dla problematyki ochrony zabytków i tożsamości kulturowej obszarów chronionych oraz w odniesieniu do

obiektów mieszkalnych i gospodarczych,
■ brak stabilizacji w polityce przestrzennej gminy, brak lokalnych planów zagospodarowania przestrzennego i brak jasno określonego harmonogramu ich sporządzenia,
■ zanikanie tradycyjnej sztuki budowlanej i form budowlanych oraz zanik stosowania tradycyjnych materiałów.

Szanse

- dbałość mieszkańców gminy o obiekty architektury sakralnej - cmentarze, kaplice, kapliczki, krzyże przydrożne,
- kultywowanie tradycji i lokalnego folkloru jako działań mających na celu uatrakcyjnienie i wydobycie cennych walorów kulturowych gminy,
- pozytywna rola Kościoła w dziedzinie ochrony zabytków,

Zagrożenia

- dewaloryzacja krajobrazu kulturowego szczególności tradycyjnego osadnictwa wiejskiego przez niekontrolowany proces wymiany starej zabudowy lub wprowadzania nowej w obcych formach,
- niedostatek odpowiednich przepisów pobudzających sponsorowanie kultury i ochrony zabytków
- niedostateczna współpraca państwa i samorządu terytorialnego w obszarze ochrony dziedzictwa kulturowego dla rozwoju lokalnego

7. Założenia programowe : priorytety, kierunki działań i zadania

1/ Rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego gminy

Kierunek działań: rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego Gminy poprzez aktualizację i uzupełnienie Gminnej Ewidencji Zabytków

Zadania:

- 1) dokonanie przeglądu w terenie w każdym sołectwie i weryfikacja rejestru zabytków oraz ewidencji zabytków
- 2) wprowadzenie do ewidencji zmian będących następstwem rozbiórek, modernizacji i remontów obiektów
- 3) wykonanie szczegółowej dokumentacji fotograficznej istniejących obiektów
- 4) uzupełnienie kart ewidencyjnych w Gminnej Ewidencji Zabytków obiektów o uzyskane dane i dokumentację fotograficzną

2/ Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako, element rozwoju społeczno-gospodarczego gminy

Kierunek działań: podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków na potrzeby społeczne, edukacyjne

Zadania:

Inwentaryzacja i zabezpieczenie zabytkowych nagrobków na cmentarzach parafialnych

- 1) inwentaryzacja wspólnie z parafiami w Górnio, Skorzeszycach, Leszczynach zabytkowych nagrobków,
- 2) wspieranie działań mających na celu odnowę i zabezpieczenie zabytkowych nagrobków

3/Dokumentacja i popularyzacja dziedzictwa kulturowego Gminy Górnio

Kierunek działań: Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym Gminy

Zadania:

- 1) zbieranie materiałów archiwalnych (stare zdjęcia, mapy) dotyczących Gminy Górnio
- 2) wyeksponowanie zabytków i walorów krajobrazu kulturowego Gminy
- 3) ekspozycja dziedzictwa gminy poprzez różnego rodzaju imprezy, ekspozycje
- 4) udostępnienie gminnej ewidencji zabytków oraz Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Górnio na stronie internetowej Urzędu Gminy Górnio

8. Instrumentarium realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

Realizacja programu będzie się odbywać poprzez wskazanie zadania na rzecz osiągnięcia priorytetów w nim przyjętych. Podstawę niniejszego instrumentarium stanowią obowiązujące przepisy prawne i zawarte w nich regulacje dotyczące instrumentów prawno-ekonomicznych i finansów publicznych.

1/ Instrumenty prawne

- Uchwalenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego
- Wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków
- Wykonywanie decyzji administracyjnych np. Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków zakresu ochrony i opieki nad zabytkami

2/ Instrumenty finansowe

- W miarę możliwości budżetowych finansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych

- Aplikowanie o dofinansowanie, dotacje, subwencje na zadania związane z ochroną i opieką nad zabytkami.

3/ Instrumenty koordynacji

- Realizacja Strategii Rozwoju Gminy Górnio w części dotyczącej ochrony dziedzictwa kulturowego,
- Współpraca z organizacjami wyznaniowymi w zakresie wykonywania prac remontowo-restauratorskich przy zabytkowych obiektach sakralnych

4/ Instrumenty kontrolne

- Bieżąca aktualizacja gminnej ewidencji zabytków
- Monitoring stanu technicznego zabytków

9. Zasady oceny realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami art. 87 pkt 5 zobowiązuje Wójta Gminy do sporządzania, co dwa lata sprawozdań z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami i przedstawienia Radzie Gminy.

10. Źródła finansowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

Przyjmuje się następujące źródła finansowania:

- Budżet gminy,
- Środki własne właścicieli obiektów zabytkowych,
- Środki zewnętrzne (środki unijne, dotacje, darowizny, zbiórki komitetów działających na rzecz ochrony zabytków, inicjatywy społeczne, cegiełki),
- Darowizny na rzecz gminy,
- Inne środki przewidziane prawem.

Aneks

Załącznik nr 1.

Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i gminnej ewidencji zabytków:

L.p.	Miejscowość	Obiekt
1	Górno	Cmentarz parafialny, zał. ok. 1935 r.
2	Bęczków	Góra „Radostowa”, nr rejestru A 316
3	Podmachocice	Zespół Kościoła Parafialnego p.w. Chrystusa Króla, mur., 1934 r.
4	Krajno	Dzwonnica, mur., 1934 r.
5		Ogrodzenie z bramkami, mur., 1934 r.
6		Kapliczka przydrożna, drewn., I poł. XIX w.

7		Cmentarz Parafialny, ok. 1930 r.
8	Leszczyny	Cmentarz parafialny (teren w granicach ogrodzenia) z 1846r., nr rejestru A. 318
9		Cmentarz parafialny (stary, w granicach ogrodzenia) początku XIX w., nr rejestru A. 319
10		Zespół Kościoła Parafialnego p.w. św. Jacka, z 1600r, zniszczony pożarem w 1897, odbudowa i dobudowa wieży ok.1900r., nr rejestru A. 317
11	Wola Jachowa	Kaplica p.w. Św. Joachima, murowana, I połowa XIX w., nr rejestru A 320
12	Skorzeszyce	Cmentarz parafialny, ok. 1935 r.

Załącznik nr 2.

Miejscowość	Nr stanowiska na rysunku	Nr na obszarze	Funkcja	Chronologia
Krajno	1	121	śląd osadnictwa	epoka kamienia
Zagórze				
Cedzyna	2	x	wielki piec	XVII-XVIII w.
Radlin	3	x	relikt wytwórni fajansu	lata 30.- 40. XIX w.
Górno	4	9	osada	okres nowożytny
Górno	5	10	osada	okres nowożytny
Górno	6	11	śląd osadnictwa	przełom średniowiecza

Górno	7	12	osada	i okres nowożytnego przełom średniowiecza
Górno	8	13	osada	i okres nowożytnego okres nowożytny
Górno	9	14	śląd osadnictwa osada	późny okres wpływów rzymskich okres nowożytny
Górno	10	15	śląd osadnictwa	okres nowożytny późne średniowiecze
Górno	11	16	osada	okres nowożytny
Górno	12	17	osada	przełom średniowiecza i okres nowożytnego okres nowożytny
Górno	13	18	śląd osadnictwa osada	średniowiecze okres nowożytny
Górno	14		śląd osadnictwa	okres nowożytny
Górno	15	2	śląd produkcji dymarskiej	okres wpływów rzymskich okres prahistoryczny
Górno	15	2	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze
Górno	16	1	osada	okres nowożytny
Górno	17	20	śląd osadnictwa osada	okres prahistoryczny
Górno	18	19	osada	okres nowożytny

Górno	19	21	śląd osadnictwa osada	późne średniowiecze okres nowożytny
Górno	20	4	śląd osadnictwa	okres nowożytny
Górno	21	7	osada	okres nowożytny
Górno	22	8	śląd osadnictwa	okres nowożytny
Górno	23	6	osada	okres nowożytny
Górno	24	22	śląd osadnictwa	epoka kamienia
Górno	25	3	śląd osadnictwa	okres nowożytny
Górno	25	5	śląd osadnictwa	epoka kamienia
Górno	27	23	osada	okres nowożytny
Górno	28	24	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
Wola Jachowa	29	31	śląd osadnictwa osada	późne średniowiecze okres nowożytny
Wola Jachowa	30	32	osada	przełom średniowiecza i okresu nowożytnego
Wola Jachowa	31	33	osada	przełom średniowiecza i okresu nowożytnego
Wola Jachowa	32	34	śląd osadnictwa	późne średniowiecze okres nowożytny
Wola Jachowa	33	35	śląd osadnictwa osada	Późne średniowiecze przełom średniowiecza i okresu nowożytnego
Wola Jachowa	34	35	śląd osadnictwa osada	Późne średniowiecze przełom średniowiecza i okresu nowożytnego
Wola Jachowa	35	37	śląd osadnictwa osada	Późne średniowiecze okres nowożytny
Wola Jachowa	36	38	osada	okres nowożytny
Wola Jachowa	37	39	śląd osadnictwa osada	Późne średniowiecze okres nowożytny
Wola Jachowa	38	40	śląd osadnictwa	Późne średniowiecze

			osada	okres nowożytny
Wola Jachowa	39	41	śląd osadnictwa	epoka kamienia
Wola Jachowa	40	42	śląd osadnictwa	Późne średniowiecze
			osada	okres nowożytny
Wola Jachowa	41	30	osada	okres nowożytny
Wola Jachowa	42	29	śląd osadnictwa	średniowiecze
			osada	okres nowożytny
Wola Jachowa	43	28	osada	okres nowożytny
Wola Jachowa	44	26	osada	epoka kamienia przełom
			osada	średniowiecza i okresu
Wola Jachowa	45	43	śląd osadnictwa	nowożytnego
			osada	Późne średniowiecze
Skorzeszyce	46	66	osada	okres nowożytny
Skorzeszyce	47	67	śląd osadnictwa	okres nowożytny
Skorzeszyce	48	73	osada	epoka kamienia
Skorzeszyce	49	74	osada	okres nowożytny
Skorzeszyce	50	75	osada	okres nowożytny
Skorzeszyce	51	77	śląd osadnictwa	okres nowożytny
			osada	Wczesne średniowiecze
Skorzeszyce	52	76	osada	okres nowożytny
Skorzeszyce	53	72	osada	okres nowożytny
Skorzeszyce	54	71	śląd osadnictwa	okres nowożytny
			osada	Późne średniowiecze
Skorzeszyce	55	70	śląd osadnictwa	okres nowożytny
			osada	okres nowożytny
Skorzeszyce	56	69	śląd osadnictwa	Późne średniowiecze
Skorzeszyce	57	68	osada	okres nowożytny
Skorzeszyce	58	78	osada	okres nowożytny
Skorzeszyce	59	79	śląd osadnictwa	okres nowożytny
Skorzeszyce	60	80	osada	epoka kamienia
				Przełom średniowiecza
Skorzeszyce	61	81	śląd osadnictwa	i okresu nowożytnego
				Późne średniowiecze

			osada	przełom średniowiecza
Skorzeszyce	62	85	osada	i okresu nowożytnego
Skorzeszyce	63	84	osada	okres nowożytny
				Przełom średniowiecza
				i okresu nowożytnego
Skorzeszyce	64	83	osada	okres nowożytny
Skorzeszyce	65	82	osada	okres nowożytny